

**YARGITAY 17. HUKUK DAİRESİ’NİN 2019/3292 E., 2021/1848
K. SAYILI ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİĞORTASI
KAPSAMINDA TAZMİNAT HESAPLAMASINDA KULLANILAN
YÖNTEME İLİŞKİN KARARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

*Evaluation Of The Decision Of The 17th Civil Chamber Of The Court
Of Cassation Numbered 2019/3292 E., 2021/1848 K. Regarding The
Method Used In The Calculation Of Compensation Within The Scope Of
Compulsory Liability Insurance*

Mustafa İsmail KAYA*
Funda KARAMAN**

Özet

Anayasa Mahkemesi’nin 17/7/2020 tarihli ve E.: 2019/40, K.: 2020/40 sayılı Kararından sonra Yargıtay, bakiye ömrün belirlenmesinde TRH-2010 tablosunun esas alınması gerektiği, ancak hesaplamalarda progresif rant yönteminin kullanılması ile bilinmeyen (işleyecek) devredeki gelirlerin her yıl için % 10 artırılıp % 10 iskonto edilmesi suretiyle tazminat miktarının tespit edilmesi gerektiği yönünde karar vermiştir.

Yargıtay’ın bu içtihadı, 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun (KTK) 90. maddesi 09/10/2020 tarihli Resmi Gazetede yer alan Anayasa Mahkemesi’nin 17/7/2020 tarihli ve E.: 2019/40, K.: 2020/40 sayılı Kararı ile, bu maddenin birinci cümlesinde yer alan “...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda...” ibaresinin ve ikinci cümlesinde yer alan “...ve genel şartlarda...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmesi üzerine geliştirilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi’nin KTK. m. 90 hükmü yönünden verdiği karardan dolayı Yargıtay’ın geliştirdiği içtihadın sigorta hukukuna hakim olan gerçek zarar ve zenginleşme yasağı ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi kararı neticesinde trafik sigortasından kaynaklanan tazminatların Genel Şartlara göre hesaplanamayacağı sonucuna varılarak, tamamen aktüerya bilimi açısından değerlendirilmesi gereken bir hususta sigorta hukuku ilkeleriyle çelişir bir içtihat oluşturulmuştur. Bu çalışma ile aktüerya bilimi ilkeleri çerçevesinde, Yargıtay’ın benimsediği progresif rant yöntemine göre hesaplama yapılmasının uygun olup olmadığı incelenecektir.

* Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku ABD, Ankara, e-posta: mustafa.kaya@hbv.edu.tr ORCID: 0000-0002-3484-9569

** Dr., Hacettepe Üniversitesi, Fen Fakültesi, Aktüerya Bilimleri Bölümü
e-posta: fundakaraman@hacettepe.edu.tr ORCID: 0000-0002-0866-3154

Anahtar Kelimeler: *Progresif Rant Yöntemi, Teknik Faiz, TRH-2010, Gerçek Zarar, Zenginleşme Yasağı*

Abstract

After the decision of the Constitutional Court dated 17/7/2020 and numbered E.: 2019/40 and K.:2020/40, the Court of Cassation decided that in compensation calculation, TRH-2010 should be the basis while determining the estimated remaining life, but the compensation should be determined by using progressive rent method by increasing the income by 10% and then decreasing it by 10% for each year in the unknown (working) period.

This precedent of the Court of Cassation was developed after, the phrase "...and in the general conditions prepared within the framework of this Law..." in the first sentence and the phrase "...and in the general conditions..." in the second sentence in the article 90 of Highway Traffic Law No.2918 (KTK), were decided to be unconstitutional and therefore cancelled by decision of the Constitutional Court dated 17/7/2020 and numbered E.: 2019/40, K.: 2020/40, which was published in the Official Gazette dated 09/10/2020. However, due to the decision of the Constitutional Court regarding the provision of article 90 of KTK, the precedent developed by the Court of Cassation should be evaluated within the framework of the basic principles of the insurance law which are actual damage and prohibition of enrichment.

The Constitutional Court concluded that the compensations arising from traffic insurance cannot be calculated according to the General Conditions, instead they should be evaluated entirely in terms of actuarial science. As a result of its decision, The Constitutional Court set a precedent that contradicts the principles of the insurance law. In this study, it will be examined in principles of actuarial science, whether it is appropriate to calculate the compensation according to the progressive rent method adopted by the Court of Cassation.

Keywords: *Progressive Rent Method, Technical Interest, TRH-2010, Actual Damage, Prohibition of Enrichment.*

I. İNCELEME KONUSU KARAR

Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 2019/3292 Esas 2021/1848 Karar sayılı kararı aşağıda verilmiştir.

Dava: Taraflar arasındaki tazminat davasının yapılan istinaf incelemesi sonunda; kararda yazılı nedenlerden dolayı istinaf başvurusunun esastan reddine dair verilen kararın süresi içinde davacı vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine dosya incelendi, gereği düşünüldü:

Karar: Davacı vekili, 22/12/2015 tarihinde müvekkilinin oğlu, davalı

sigorta şirketine trafik sigortası ile sigortalı..... plakalı araçta yolcu olduğu sırada meydana gelen trafik kazasında hayatını kaybettiğini, desteğin bekar olarak vefat ettiğini, müteveffanın sağ iken 5.100,00TL civarında maaş ile çalıştığını ve davacı anne ile birlikte yaşamakta olduğunu, davacı annenin vefat edenin desteğinden yoksun kaldığını, davacının 3. kişi konumunda olması nedeniyle kusurdan bağımsız olarak zararın tazminini talep ettiklerini, sigorta şirketine yapılan müracaatın sonuçsuz kaldığını, sigorta şirketinin davacıya rücu hakkının olmadığını belirterek fazlaya dair hakları saklı kalmak kaydı ile şimdilik 10.000,00TL destekten yoksun kalma tazminatının kaza tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiş, 31.01.2018 havale tarihli dilekçesinde, bilirkişi raporundaki aleyhe olan durumları kabul etmediklerini belirterek maddi tazminat talebini fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla şimdilik bilirkişi raporu doğrultusunda 90.663,45 TL'ye yükseltmiştir.

Davalı vekili, aracın müvekkili şirket nezdinde trafik sigortası ile sigortalı olduğunu, davacının başvurusu üzerine aktüer hesabı yaptırılarak S.. S..'ın vefatı ile ilgili olarak TRH tablosu ve 1,8 teknik faiz kullanılarak hesaplanan destekten yoksun kalma tazminatı olarak 128.358,44 TL'nin 07/02/2017 tarihinde müvekkil şirket tarafından ödendiğini, davacının tüm zararının karşılandığını, bilirkişi tarafından hesaplama yapılırken ödeme tarihinden hesap tarihine kadar faizi ile güncellenmesi gerektiğini belirterek davanın reddini savunmuştur.

Mahkemece 09/03/2018 tarihli ve 2017/140 Esas, 2018/182 sayılı kararında davanın kısmen kabulü ile 81.418,08 TL'nin 18/01/2017 tarihinden işleyecek yasal faizi ile davalıdan tahsili ile davacıya verilmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine, dair karar verilmiş, karara karşı taraf vekillerinin istinaf yoluna başvurması üzerine Bölge Adliye Mahkemesi'nce davacı vekilinin istinaf isteminin 6100 sayılı HMK 353/1-b-1 maddesi gereğince esastan reddine, davalı vekilinin istinaf kanun yolu başvurusunun kabulü ile 6100 sayılı HMK'nun 353/1-a maddesi gereğince Samsun Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 09/03/2018 gün ve 2017/140 Esas-2018/182 sayılı kararının kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın yerel mahkemeye gönderilmesine, karar verilmiş, mahkemece yeniden yapılan yargılama sonucunda davanın kısmen kabulü ile 7.193,66 TL maddi tazminatın 18/01/2017 temerrüt tarihinden işleyecek yasal faizi ile davalıdan tahsili ile davacıya verilmesine, fazla talebin reddine, dair karar verilmiş, karara karşı davacı vekilinin istinaf yoluna başvurması üzerine Bölge Adliye

Mahkemesi'nce davacı vekilinin istinaf isteminin 6100 sayılı HMK 353/1-b-1 maddesi gereğince esastan reddine, dair karar verilmiş, Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

1-Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına, Dairemizce 2020 yılı Aralık ayı itibari ile tazminat hesaplarında bakiye ömrün belirlenmesinde TRH 2010 tablosunun esas alınmasının güncellenen ülke gerçeklerine daha uygun olacağına karar verilmiş olmasına göre, davacı vekilinin yerinde görülmeyen aşağıdaki bentlerin kapsamı dışında kalan sair temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir.

2-Dava, trafik kazasından kaynaklanan ölüm nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatı istemine ilişkindir.

Dava dilekçesinde desteğin 22/12/2015 tarihli kazada vefat ettiği, vefat etmeden önce aylık gelirin 5.100,00 TL olduğu belirtilmiştir. Mahkemece kolluk marifetiyle yaptırılan ekonomik sosyal durum araştırmasında desteğin tıbbi aletler satış elemanı olduğu ve aylık gelirin 2.500,00 TL olduğu belirtilmiştir. Dosyaya getirilen SGK kayıtlarında ise 2015/1-5 ayları arasında 2.601,73 TL, 2015/6 ayında 2.696,07, 2015/7-11 ayları arasında 2.766,18 TL, 2015/12 ayında ise 5.017,65 TL kazancı olduğu anlaşılmıştır. Mahkemece, desteğin kaza tarihinde çalıştığı işyerinin ticaret siciline kayıtlı adresine müzekkere yazılmış ve taşındığı gerekçesiyle iade dönmüştür.

Somut olayda, dosya kapsamından desteğin özel bir şirkette işçi olarak çalıştığı sabittir. Hükme esas alınan bilirkişi kök ve ek raporunda, desteğin aylık gelirin 5.100,00 TL olduğu belirtilmiştir. Mahkemece aylık gelirin 2.500,00 TL olduğu ve aylık gelirin 2.500,00 TL olduğu belirtilmiştir. Dosyaya getirilen SGK kayıtlarında ise 2015/1-5 ayları arasında 2.601,73 TL, 2015/6 ayında 2.696,07, 2015/7-11 ayları arasında 2.766,18 TL, 2015/12 ayında ise 5.017,65 TL kazancı olduğu anlaşılmıştır. Mahkemece, desteğin kaza tarihinde çalıştığı işyerinin ticaret siciline kayıtlı adresine müzekkere yazılmış ve taşındığı gerekçesiyle iade dönmüştür.

Somut olayda, dosya kapsamından desteğin özel bir şirkette işçi olarak çalıştığı sabittir. Hükme esas alınan bilirkişi kök ve ek raporunda, desteğin aylık gelirin 5.100,00 TL olduğu belirtilmiştir. Mahkemece aylık gelirin 2.500,00 TL olduğu ve aylık gelirin 2.500,00 TL olduğu belirtilmiştir. Dosyaya getirilen SGK kayıtlarında ise 2015/1-5 ayları arasında 2.601,73 TL, 2015/6 ayında 2.696,07, 2015/7-11 ayları arasında 2.766,18 TL, 2015/12 ayında ise 5.017,65 TL kazancı olduğu anlaşılmıştır. Mahkemece, desteğin kaza tarihinde çalıştığı işyerinin ticaret siciline kayıtlı adresine müzekkere yazılmış ve taşındığı gerekçesiyle iade dönmüştür.

maaş bordrolarının okunaklı suretlerinin getirtilerek desteğin aylık gerçek kazancının belirlenip aktüer hesabının bu gerçek kazanç üzerinden yapılması gerekirken eksik inceleme ile hüküm tesis edilmesi doğru görülmemiştir.

3-Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları 14 Mayıs 2015 gün 29355 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak 01 Haziran 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları ekindeki, sürekli sakatlık tazminatı hesaplamasına dair usullere ilişkin Ek 3 nolu cetvelin 3. maddesinde, “hesaplamalarda ölüm tablosu olarak TRH 2010 tablosu dikkate alınır. Tablonun belirli periyodlarla güncellenmesi halinde tazminat tutarı, kaza tarihi itibarıyla güncel versiyona göre hesaplanır” düzenlemesine; 4. maddesinde, “hesaplamalarda, iskonto oranı (teknik faiz), % 1,8 olarak dikkate alınır; iskonto oranı gerekli görülen hallerde Hazine Müsteşarlığı tarafından güncellenir” düzenlemesine; 8. maddesinde ise, “tazminat, ax, n formülü ile hesaplanır. Tazminat hesaplanırken Devre Başı Ödemeli Belirli Süreli Rant formülü esas alınır” düzenlemesine yer verilmiştir.

Dava tarihinde yürürlükte bulunan 2918 sayılı KTK.nın 90. maddesinde “Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir. Söz konusu tazminatlar ve manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanun ve genel şartlarda düzenlenmeyen hususlar hakkında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır.” şeklindeki düzenleme ve zorunlu mali sorumluluk sigortası teminatı kapsamı dışında bulunan hallerin düzenlendiği 92/i maddesindeki “Bu Kanun çerçevesinde hazırlanan zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ve ekleri ile tanımlanan teminat içeriği dışında kalan talepler.” şeklindeki düzenleme Anayasa Mahkemesinin 17.7.2020 tarihinde 2019/40 E-202/40 K. sayılı kararı ile Karayolları Trafik Kanunu’nun 90. maddesinin birinci cümlesinde yer alan “...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda...” ibaresi ile ikinci cümlesindeki “...ve genel şartlarda...” ibaresinin ve 92. maddesinin (i) bendinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir.

Anayasa mahkemesinin iptal kararı ile zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatların zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarına göre belirleneceğine dair düzenleme iptal edilmiştir.

T.C. Anayasası’nın 153/6. maddesinde, “Anayasa Mahkemesi kararları

Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar.” düzenlemesi mevcut olup, bu düzenlemenin doğal sonucu olarak Anayasa Mahkemesi’nce bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin tümünün ya da bunların belirli hükümlerinin Anayasa’ya aykırı bulunarak iptal edildiğinin bilindiği halde görülmekte olan davaların Anayasa’ya aykırılığı saptanan kurallara göre görüşülüp çözümlenmesi, Anayasa’nın üstünlüğü prensibine ve hukuk devleti ilkesine aykırı düşeceği için uygun görülmeceği kabul edilmektedir. Anayasa Mahkemesi’nin somut norm denetimi neticesinde verdiği iptal kararlarının Resmî Gazete’de yayımlanması ile sonuç doğuracağı ve eldeki tüm uyumsuzluklara uygulanması gerektiği uyulması zorunlu yargısal içtihatlar ile kabul edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin 17.7.2020 tarihinde 2019/40 E-202/40 K. sayılı kararı ile Karayolları Trafik Kanunu’nun 90. maddesinin birinci cümlesinde yer alan “...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda...” ibaresi ile ikinci cümlesindeki “...ve genel şartlarda...” ibaresinin ve 92. maddesinin (i) bendinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiş olması nedeniyle davacının zararının ve zararın kapsamının 2918 sayılı KTK’nın ve 6098 sayılı TBK’nın haksız fiile ilişkin hükümlerine ve Yargıtay uygulamalarına göre belirlenmesi gerekir.

Somut olayda, ilk derece mahkemesi kararına karşı davacı vekilinin ve davalı vekilinin istinafyoluna başvurması üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince davacı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine, davalı vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile kararın kaldırılmasına karar verilmiş, ZMSS yeni genel şartları gereğince TRH tablosu esas alınarak hesaplama yapılması gerektiği belirtilerek dosya yerel mahkemeye gönderilmiştir. Bu karardan sonra, mahkemece alınan 17.10.2018 tarihli bilirkişi raporunda TRH yaşam tablosu esas alınmış ve iskonto oranı % 1,8 (teknik faiz) uygulanarak hesaplama yapılmış, devre başı ödemeli belirli rant yöntemine göre belirlenen tazminat miktarına göre mahkemece davanın kısmen kabulüne karar verilmiş ve davacı vekilinin karara karşı istinaf başvurusunun da esastan reddine karar verilmişse de, genel şartlara atf yapan kanuni düzenleme Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir.

Bu durumda mahkemece, ZMSS Genel Şartları ekindeki cetvellere göre (devre başı ödemeli belirli rant yöntemi, % 1,8 teknik faizle) tazminat hesabının yapılmasına ilişkin olarak KTK’nun 90. maddesinde yapılan değişikliğin Anayasa Mahkemesince iptal edildiği, Dairemiz Yargıtay’da

uygulama birliğinin sağlanması yönünde tazminat hesaplarında bakiye ömrün belirlenmesinde TRH 2010 tablosunun esas alınması için içtihat geliştirdiği ancak hesaplamalarda progresif rant yönteminin kullanılması ile bilinmeyen (işleyecek) devredeki gelirlerin her yıl için % 10 artırılıp % 10 iskonto edilmesi suretiyle tazminatın hesaplanması için bilirkişiden ek rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi için yerel mahkeme kararının bozulması gerekmiştir.

4-Davacı lehine hesaplanan tazminattan, desteğin müterafik kusuru nedeniyle mahkeme tarafından yapılan indirim sonucu belirlenen tazminat tutarları hüküm altına alınırken, davanın kısmen reddine karar verildiğinden, davalı taraf lehine vekalet ücretine hükmedilmiştir. Oysa, yasal düzenlemeler gereği, TBK'nun 43. ve 44. maddelerinden kaynaklanan hakkaniyet ve takdiri indirimler nedeniyle, davanın kısmen reddedilmesi halinde, indirimden dolayı reddedilen kısım için davalı yararına vekalet ücreti takdir edilemeyeceğinin gözönüne alınması gerekirken, davalı yararına müterafik kusur indiriminden dolayı reddedilen kısım için vekalet ücretine hükmedilmesi de doğru değildir.

KARAR : Yukarıda (1) numaralı bentte açıklanan nedenlerle davacı vekilinin sair temyiz itirazlarının REDDİNE, (2), (3) ve (4) nolu bentlerde açıklanan nedenlerle davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile Bölge Adliye Mahkemesi Kararının BOZULMASINA, HMK'nun 373/1. maddesi gereğince istinaf mahkemesinin davalı vekilinin istinafta talebinin esastan reddine dair kararının kaldırılarak dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine gönderilmesine, karardan bir örneğinin Bölge Adliye Mahkemesine, peşin alınan harcın istek halinde temyiz eden davacıya geri verilmesine, 24.02.2021 gününde oybirliği ile karar verildi.

II. OLAYIN ÖZETİ

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, motorlu bir aracın karayolunda işletilmesi sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına neden olması halinde o aracı işletenin zarara uğrayan üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunu belli limitler dahilinde karşılamak amacıyla yapılan bir sigorta türüdür. Karayolları Trafik Kanunu m. 91'e göre, işletenlerin, bu Kanunun 85 inci maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur.

Sigortacı, poliçede tanımlanan motorlu aracın işletilmesi sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına

sebebiyet vermiş olmasından dolayı, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na göre işletene düşen hukuki sorumluluğu, zorunlu sigorta limitlerine kadar temin eder. Bu bağlamda aracın işletilmesinden dolayı üçüncü kişilere verilen zararı karşılamakla yükümlü olan sigorta şirketinin borcunun kapsamının belirlenmesi önem arz etmektedir.

Sigorta teminat kapsamının, sigortacı ve sigortalının hak ve yükümlülükleri, rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigorta tazminatının ödenmesi ile ilgili konular sigorta genel şartlarında düzenlenmektedir. Nitekim Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının amaç başlığını taşıyan A.1 maddesinde de, bu Genel Şartların amacının,13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu uyarınca motorlu araç işletenlerine yüklenen hukuki sorumluluk için düzenlenen Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına yönelik ilgililerinin hak ve yükümlülüklerine ilişkin usul ve esasların düzenlenmek olduğu belirtilmiştir. Sigortanın kapsamını düzenleyen A.3 hükmüne göre de, sigortacı, poliçede tanımlanan motorlu aracın işletilmesi sırasında, üçüncü şahısların ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına sebebiyet vermiş olmasından dolayı, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre sigortalıya düşen hukuki sorumluluk çerçevesinde bu Genel Şartlarda içeriği belirlenmiş tazminatlara ilişkin talepleri, kaza tarihi itibarıyla geçerli zorunlu sigorta limitleri dahilinde karşılamakla yükümlüdür. Sigortanın kapsamı üçüncü şahısların, sigortalının Karayolları Trafik Kanunu çerçevesindeki sorumluluk riski kapsamında, sigortalıdan talep edebilecekleri tazminat talepleri ile sınırlıdır. Dolayısıyla sigorta genel şartlarının ihdas edilmesinin temel amaçlarından birinin tazminat kapsamının belirlenmesi olduğu söylenebilir.

KTK'nın 90. maddesi 09/10/2020 tarihli Resmi Gazetede yer alan Anayasa Mahkemesi'nin 17/7/2020 tarihli ve E.: 2019/40, K.: 2020/40 sayılı Kararı ile, bu maddenin birinci cümlesinde yer alan "...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda..." ibaresinin ve ikinci cümlesinde yer alan "...ve genel şartlarda..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra KTK'nın 90 maddesi, 19.06.2021 tarihli İcra ve İflâs Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 18. maddesi ile değişikliğe uğramıştır. Maddenin yeni hali şu şekildedir: Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar bu Kanunda (...) (2) öngörülen usul ve esaslara tabidir. (Ek

cümle:9/6/2021-7327/18 md.) Bu tazminatlardan;

a) Değer kaybı tazminatı, aracın; piyasa değeri, kullanılmışlık düzeyi, hasara uğrayan parçaları ile hasar tutarı dikkate alınarak,

b) Destekten yoksun kalma tazminatı, ulusal doğum ve ölüm istatistikleri kullanılarak hazırlanan hayat tablosu ve zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2'yi geçmemek üzere belirlenen iskonto oranı esas alınarak hayat anüiteleri ile genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun olarak,

c) Sürekli sakatlık tazminatı, ulusal doğum ve ölüm istatistikleri kullanılarak hazırlanan hayat tablosu, zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2'yi geçmemek üzere belirlenen iskonto oranı ve sürekli sakatlık oranı esas alınarak hayat anüiteleri ile genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun olarak,

hesaplanır. Söz konusu tazminatlar ve manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanunda düzenlenmeyen hususlar hakkında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır.

(Ek fıkra:9/6/2021-7327/18 md.) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından belirlenir.

Anayasa Mahkemesi'nin kararından sonra, ancak 2918 sayılı KTK'da yapılan değişiklikten önce madde; "Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar bu Kanunda öngörülen usul ve esaslara tabidir. Söz konusu tazminatlar ve manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanunda düzenlenmeyen hususlar hakkında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır." şeklindeydi. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi KTK'nın 90. maddesini iptal etmesiyle, borcun kapsamının 2918 sayılı Yasa çerçevesinde hazırlanan Genel Şartlara göre değil, KTK ve bu kanunda düzenlenmeyen hususlar açısından Borçlar Kanunu'nun haksız fiillere ilişkin hükümlerine göre belirlenmesi gerektiği sonucuna varılmış ve Yargıtay bu yönde içtihat geliştirmiştir.

III. ÇÖZÜMLENMESİ GEREKEN HUKUKİ SORUN

Anayasa Mahkemesi'nin KTK'nın 90. maddesinde yer alan tazminatların genel şartlara göre belirleneceğine yönelik ifadelerin iptaline ilişkin kararının gerekçesi irdelendiğinde, genel şartların idare tarafından düzenlenmiş

olması ve her zaman değiştirilebilmesinin hukuki güvenlik açısından uygun olmadığı, borcun kapsamına ilişkin temel çerçeve ve ilkelerin kanunda belirlenmemiş olması ve idareye geniş takdir yetkisi verilmiş olmasının, Anayasa'da öngörülen kanunilik ilkesine aykırı olduğu gibi temel gerekçelere dayandırdığı anlaşılmaktadır¹.

Gerekçedeki ifadeler esas alındığında, gerçek zarar ilkesi açısından tazminatın kapsamının Genel Şartlara göre değil, KTK ve TBK esas alınarak yapılmasının gerekli olduğu kabul edilmektedir. Gözden uzak tutulmaması gereken husus, Anayasa Mahkemesi'nin genel şartları tamamen yürürlükten kaldırmadığı, ancak tazminatın kapsamının genel şartlara göre değil, Kanun'a uygun yapılması gerektiğine karar vermiş olduğudur. Mahkeme kararı ve gerekçeleri dikkate alındığında, genel şartlarda tazminatın kapsamını düzenleyen, ancak kanundaki gerçek zarar ilkesine uygun olmayan düzenlemelerin dikkate alınmaması, buna karşın genel şartlarda düzenlenmiş olsa da, gerçek zarar ilkesine aykırı olmayan düzenlemelerin uygulanmaya devam etmesi gerektiği sonucuna varılmalıdır. Başka bir deyişle, ayrıntıları genel şartlarda düzenlenmiş olmasına karşın, kanuna aykırı olmadığı bilimsel olarak açıkça ispat edilebilen hükümlerin uygulanması Anayasa Mahkemesinin bu iptal kararından sonra da mümkün olmalıdır. Zira Anayasa Mahkemesi'nin tazminat hesaplamasına ilişkin iptalin temel gerekçesinin, gerçek zarar ilkesiyle bağdaşmayan tazminat hesaplama yöntemlerinin uygulanmaması gerektiği düşüncesinden kaynaklandığı söylenebilir. Dolayısıyla Genel Şartlardaki tazminat kapsamının belirlenmesine ilişkin hangi düzenlemelerin gerçek zarar ilkesine uygun olduğu, başka bir deyişle hangi düzenlemelerin "tazminat borcu kapsamının kanuna göre belirlenmesi" gerektiği ilkesiyle çelişmediğinin ortaya konması zaruridir.

Anayasa Mahkemesi kararından sonra da temel amacın, trafik kazasında zarara uğrayan kişinin zararının tam olarak karşılanması olduğu açıktır. Nitekim AYM kararı sonrası Yargıtay içtihatları TRH-2010 yaşam tablosunun dikkate alınması gerektiği ve hesaplamada progresif rant formülü uygulanması gerektiği şeklinde oluşmuş olsa da, 2918 sayılı KTK m. 90'da yapılan düzenleme ile de teknik faizin 2'nin altında olmak üzere genel şartlarda düzenlenmesi gerektiği öngörülmüş, yeni genel şartlarda da Kanun düzenlemesine uyularak 1,65 teknik faize göre hesaplama kabul edilmiştir.

Kanun değişikliği ve bunun akabinde Genel Şartlar'da yapılan

¹ <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/norm-denetimi-basin-duyurulari/zorunlu-mali-sorumluluk-sigortasi-genel-sartlarinin-belirlenmesinde-yurutmeye-yetki-veren-bazikuralların-iptali/> Erişim Tarihi: 22.06.2022

düzenlemede de, sıfır faiz uygulanmasının ancak enflasyonun sıfır olduğu ekonomik sistemlerde hakkaniyete uygun olduğu, Türkiye gibi enflasyonun yüksek olduğu ekonomiler yönünden sıfır faiz uygulanmasının bir tarafın sebepsiz zenginleşmesine sebebiyet vereceği hususunun göz önünde tutulduğunu söylemek mümkündür.

IV. PROGRESİF RANT YÖNTEMİ

A. Genel Olarak

Yargıtay'ın inceleme konusu edilen ve diğer içtihatlarında progresif rant yöntemi esas alınarak tazminat hesaplaması yapılması öngörüldüğünden, öncelikle bu kavramın açıklanması gerekmektedir. *Progresif* kelimesi İngilizce kökenli “progressive” kelimesinde alınmıştır. Tanım olarak “giderek ilerleyen” ve *rant* kelimesi ise Fransız kökenli “rente” kelimesinden türetilmiş sözlük anlamı “getirim” olarak tanımlanır. Dolayısıyla progresif rant kavramı, “giderek ilerleyen getirim” biçiminde ifade etmek mümkündür.²

Progresif rant yöntemi, yatırım ve finans literatüründe yaygın olarak kullanılan bir kavramdır. Bu yöntemin, karşımıza en yaygın çıktığı yer taksitle ödeme vaadi içeren borçlar ve yatırım araçlarının (bono, tahvil gibi) piyasa ve defter değerlerinin belirlenmesinde kullanılmaktadır.³

Progresif rant yöntemi, ilgili kararın bozma gerekçesi aşağıdaki biçimde yer almıştır.

Somut olayda, ilk derece mahkemesi kararına karşı davacı vekilinin ve davalı vekilinin istinafyoluna başvurusu üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince davacı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine, davalı vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile kararın kaldırılmasına karar verilmiş, ZMSS yeni genel şartları gereğince TRH tablosu esas alınarak hesaplama yapılması gerektiği belirtilerek dosya yerel mahkemeye gönderilmiştir. Bu karardan sonra, mahkemece alınan 17.10.2018 tarihli bilirkişi raporunda TRH yaşam tablosu esas alınmış ve iskonto oranı % 1,8 (teknik faiz) uygulanarak hesaplama yapılmış, devre başı ödemeli belirli rant yöntemine göre belirlenen tazminat miktarına göre mahkemece davanın kısmen kabulüne karar verilmiş ve davacı vekilinin karara karşı istinaf başvurusunun da esastan reddine karar verilmişse de, genel şartlara atıf yapan kanuni düzenleme Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir.

² Türkçe sözlük, (Erişim tarihi:01.06.2022), <https://sozluk.gov.tr/>

³ Meral Sucu/Funda Kul, “Finans Matematiği”, 4.Bası, Nobel Yayınevi, Ankara, 2021, s. 59

“Devre başı ödemeli belirli rant yöntemi” aktüerya literatüründe “dönem başı belirli anüite (annuity-due)” olarak tanımlanmaktadır.⁴

B. Devre Başı Ödemeli Belirli Rant Yöntemi Formülü

n dönem boyunca her yılın başında 1 birim ödenen bir anüite verilsin. Bu tür annüitelere *dönem başı anüite* adı verilmekte olup, ilgili zaman doğrusu Şekil 1’de verilmiştir:

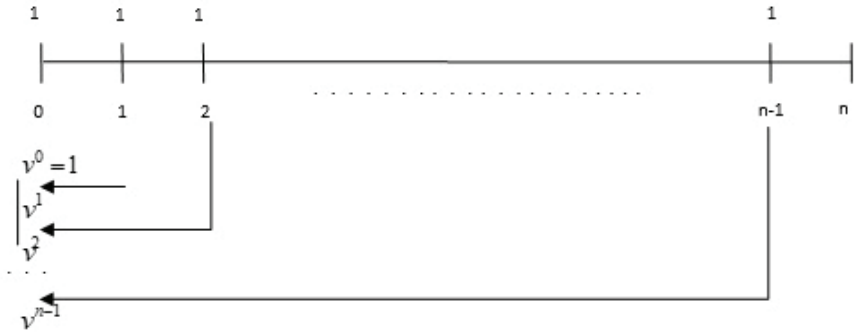
Şekil 1. Dönem Başı Anüite İçin Zaman Doğrusu

Bu anüiteye ilişkin zaman doğrusunun $t=0$ noktasındaki C değerinin gösterimi, Şekil 2’de gibidir.

Şekil 2. Devre başı ödemeleri belirli rant için bugünkü değer gösterimi

Şekil 2’de verilen zaman doğrusunda, bu anüitenin $t=0$ noktasındaki

bugünkü değeri, her bir ödemenin $t=0$ noktasındaki bugünkü değerlerinin toplanması ile elde edilir. Matematiksel olarak bu toplam,

⁴ Hans U. Gerber, “Life Insurance Mathematics”, 3. Bası, Springer, USA, 1997, s. 35

$$(C) = 1 + v + v^2 + \dots + v^{n-1}$$

(1)

biçiminde sabit terimi olmayan ortak oranı v olan bir geometrik seri oluşturur. Burada, v , her bir ödemenin verilen faiz veya iskonto oranına göre bulunulan andaki değerini gösterir ve

$$v = \frac{1}{1+j}$$

(2)

biçimde ifade edilir.⁵ Aktüeryal teknik faiz oranı j , enflasyon oranı r ve yatırım getiri oranı i olarak gösterildiğinde, aktüeryal teknik faiz oranı Eş. (3)'teki gibi elde edilir.

$$j = \frac{1+i}{1+r} - 1 \quad (3)$$

C. Devre Başı Ödemeli Belirli Rant Yönteminin Tablo Gösterimi

2022 yılı asgari ücreti baz alındığında, ilgili Yargıtay kararında

⁵ Sucu/Kul, s.15

belirtildiği üzere %10 artırım ve %10 azaltım yapılması durumunda 20 yıllık devre başı ödemeli belirli rant yöntemine göre bugünkü değer hesabı, Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. %10 artırım ve %10 iskontoya göre tablosal gösterim

Yıl	Gelir	İskonto Katsayısı	İskontolu Değer
2023	4678,74	0,909091	4253,40
2024	5146,61	0,826446	4253,40
2025	5661,28	0,751315	4253,40
2026	6227,40	0,683013	4253,40
2027	6850,14	0,620921	4253,40
2028	7535,16	0,564474	4253,40
2029	8288,67	0,513158	4253,40
2030	9117,54	0,466507	4253,40
2031	10029,29	0,424098	4253,40
2032	11032,22	0,385543	4253,40
2033	12135,45	0,350494	4253,40
2034	13348,99	0,318631	4253,40
2035	14683,89	0,289664	4253,40
2036	16152,28	0,263331	4253,40
2037	17767,51	0,239392	4253,40
2038	19544,26	0,217629	4253,40
2039	21498,68	0,197845	4253,40
2040	23648,55	0,179859	4253,40
2041	26013,41	0,163508	4253,40
2042	28614,75	0,148644	4253,40
TOPLAM			85.068,00

İlgili tabloda elde edilen tutar, her bir dönem için $4.253,40 \times 20 = 85.068,00$ TL'ye denk gelmektedir. Eş.(1)' de verilen eşitliğe göre, $v = 1$ değerine karşılık gelmektedir.

2022 yılı asgari ücreti baz alındığında, %5 artırım ve %5 azaltım yapılması durumunda 20 yıllık devre başı ödemeli belirli rant yöntemine göre bugünkü değer hesabı, Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. %5 artırım ve %5 iskontoya göre tablosal gösterim

Yıl	Gelir	İskonto Katsayısı	İskontolu Değer
2023	4466,07	0,952381	4253,40
2024	4689,37	0,907029	4253,40
2025	4923,84	0,863838	4253,40
2026	5170,03	0,822702	4253,40
2027	5428,54	0,783526	4253,40
2028	5699,96	0,746215	4253,40
2029	5984,96	0,710681	4253,40
2030	6284,21	0,676839	4253,40
2031	6598,42	0,644609	4253,40
2032	6928,34	0,613913	4253,40
2033	7274,76	0,584679	4253,40
2034	7638,50	0,556837	4253,40
2035	8020,42	0,530321	4253,40
2036	8421,44	0,505068	4253,40
2037	8842,51	0,481017	4253,40
2038	9284,64	0,458112	4253,40
2039	9748,87	0,436297	4253,40
2040	10236,31	0,415521	4253,40
2041	10748,13	0,395734	4253,40
2042	11285,54	0,376889	4253,40
TOPLAM			85.068,00

Tablo 1 ve Tablo 2 incelendiğinde, elde edilen sonuç toplamlarının aynı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla aynı oranda artırım ve azaltım yapılması durumunda, bu oranların ne olduğunun önemi kalmamaktadır.

Aynı oranda artırım ve azaltım uygulanması durumunda geniş tablolar şeklinde hesaplama yapılması gerekmekte olup, hesaplama yapılan dönem sayısı ile çarpılmasının yeterli olduğu görülmüştür. Ayrıca, Yargıtay Kararları ve akademik çalışmalar incelendiğinde, %10 artırım-%10 iskonto uygulanarak tazminat hesabı yapılmasının gerekçesine ilişkin bir açıklama bulunamamıştır. Aynı şekilde bu çalışmanın inceleme konusu yapılan Yargıtay kararında da bu hesaplama yönteminin hangi gerekçeyle seçildiği izah edilmemiştir.

V. HAYAT ANÜİTESİ YÖNTEMİ

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası poliçesinin Sigortacılık Kanunu'na göre "zorunlu sigorta" türlerinden olması nedeniyle, "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları" Resmi Gazete'de yayınlanmaktadır. İlgili sigorta için 05.02.2010 tarihine kadar ölüm ve cismani zarar nedeniyle tazminat hesabı yapılırken sorumlu olunan tazminat hesabında kullanılacak yöntemle ilişkin belirgin bir düzenleme yapılmamıştı.

Hazine Müsteşarlığı'nın 05.02.2010 gün 2010/4 Sayılı Genelgesi ile ilgili tazminatın hesabında 1980 CSO Hayat Tablosu ve %3,00 iskonto oranı ile hesaplanmasının uygun olduğu belirtilmişti.⁶ İlgili genelgenin bağlayıcı olmaması sebebiyle buna ilişkin uyuşmazlık davalarında bu yöntemin uygulanması Yargıtay Kararlarında bozma sebebine konu edilmiştir.⁷

14.05.2015 tarihinde 29355 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları"nın Ek'inde yer alan açıklama aşağıda verilmiştir.⁸

Hesaplamalarda iskonto oranı (teknik faiz), %1,8 olarak alınır. İskonto oranı (teknik faiz) gerekli görülen hallerde Hazine Müsteşarlığı tarafından güncellenir.

Tazminat, ax, n formülü ile hesaplanır. Tazminat hesaplanırken "Devre Başı Ödemeli Belirli Sürekli Rant" formülü esas alınır. Bu formülde kullanılacak yaş parametresi (x) hesap yapılacak mağdurun yaşını, hesaplamanın hangi süre için yapılacağını gösteren parametre (n) ise sürekli sakatlığa uğrayan kişinin muhtemel yaşam süresini göstermektedir.

Bu düzenleme tarzı ile, hem hayat tablosunun kullanımı hem de %1,80 teknik faiz oranı kavramına ilişkin sorunlara sebep olunmuş ve ilgili hesaplamalarda kullanılan yöntemlerdeki farklılık sorunlarına yol açmıştır. Bu çalışmada sadece teknik faiz oranına ilişkin inceleme yapılmış olup, hayat tablosu ile ilgili karşılaşılan sorunlar başka bir bilimsel çalışmanın konusu yapılacaktır.

⁶ T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, (Erişim tarihi:01.06.2022), <https://www.hmb.gov.tr/sgb-mevzuat>

⁷ Yargıtay 4. HD, 2021/2177 E., 2021/4042 K., 01.07.2021.

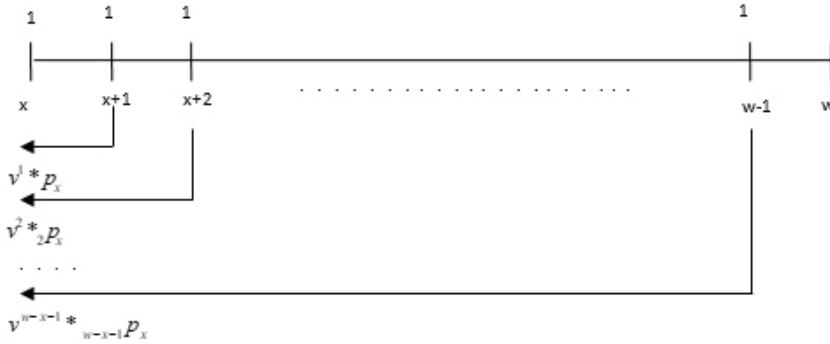
⁸ İlgili Genelge için bakınız. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/05/20150514-5.htm>

04.12.2021 tarihinde 31679 Sayılı Resmi Gazete’de “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Genel Şartlar” yayınlanmıştır. İlgili genel şartların ekinde ölüm ve cismani zarar hesabıyla ilgili açıklamalar aşağıda verilmiştir.⁹

Madde 4-(1) Hesaplama esas alınacak iskonto oranı, %1,65’dir.

Madde 7-(2) İşleyecek dönem, mağdurun resmi belgeli vergilendirilmiş geliri var ise bu ekin 6 ncı maddesi gereğince belirlenen hesap tarihindeki güncel net gelir üzerinden, resmi belgeli vergilendirilmiş geliri yok ise hesap tarihindeki AGİ dahil asgari net ücret üzerinden, “Dönem Başı Ödemeli Tam Hayat Anütesi” ile hesaplanır. X mağdurun hesap tarihindeki yaşını temsil eder.

Ölüm ve cismani zarar hesabı yapılırken, hayat tablosu ve aktüeryal teknik faiz oranı dikkate alınarak elde edilen çarpan katsayılarından (ÇK) yararlanır. Hayat tablosunun son yaşı w olduğunda, (x) yaşındaki bireyin gelirlerinin dönem başında aldığı varsayımı altında ÇK’nın gösterimi, Şekil 3’te ve formülü Eş.(4)’te verilmiştir.

Şekil 3. Dönem başı çarpan katsayısı

$$\ddot{a}_x = 1 + v * P_x + v^2 * {}_2P_x + v^3 * {}_3P_x + \dots + v^{w-x-1} * {}_{w-x-1}P_x = \frac{N_x}{D_x} \quad (4)$$

(4)

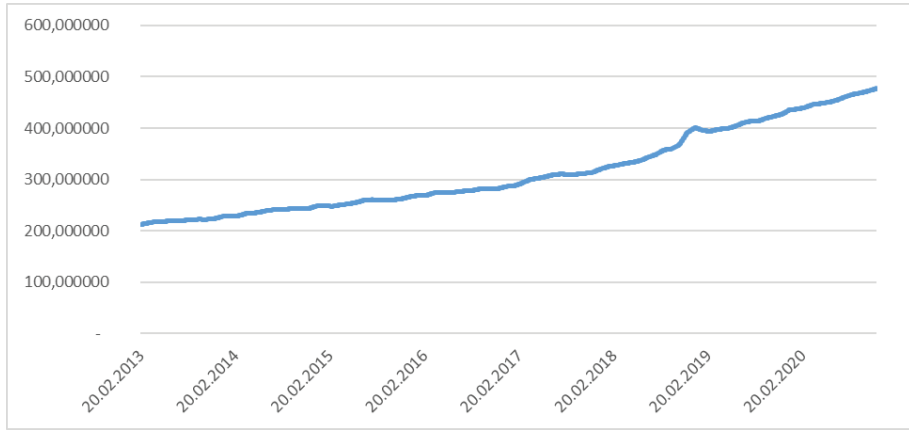
⁹ İlgili Genelge için bakınız. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/12/20211204-7.htm>

Burada; p_x değeri, (x) yaşındaki bireyin birinci yılın sonunda yaşama olasılığını gösterir. Yaşların birbirinden bağımsız olduğu varsayımı altında, yaşama olasılıklarının çarpımıyla bireylerin belli bir zaman aralığında yaşama olasılıkları da hesaplanmaktadır. ${}_2p_x$, (x) yaşındaki bireyin ikinci yılın (sol alt indis) sonunda yaşıyor olması olasılığını gösterir.

VI. AKTÜERYAL TEKNİK FAİZ ORANI TESPİTİ

Aktüeryal teknik faiz oranı, davacının toplu halde aldığı tazminatı tükenmeden önce elde edebileceği getiri oranıdır. Aktüeryal teknik faiz oranı düşük olarak varsayıldığında, ÇK değeri büyüyecek ve böylece tazminat tutarı artacaktır. Bu oranın tespitine ilişkin literatürdeki çalışmalar incelendiğinde, Enflasyona Endeksli Devlet Tahvili getiri oranlarının kullanıldığı görülmüştür. Bu özellikte tahvil çıkarmayan devletlerin ise uzun süreli devlet tahvillerini kullandığı tespit edilmiştir.¹⁰

Türkiye’de 2007 yılında itibaren TÜFE Endeksli Devlet Tahvili ihraç edildiği görülmüştür. T.C. Merkez Bankası’ndan alınmış, ilgili tahvilin 01.02.2007 tarihinden 01.12.2020 tarihine kadar defter değerleri Şekil 4’te verilmiştir.¹¹

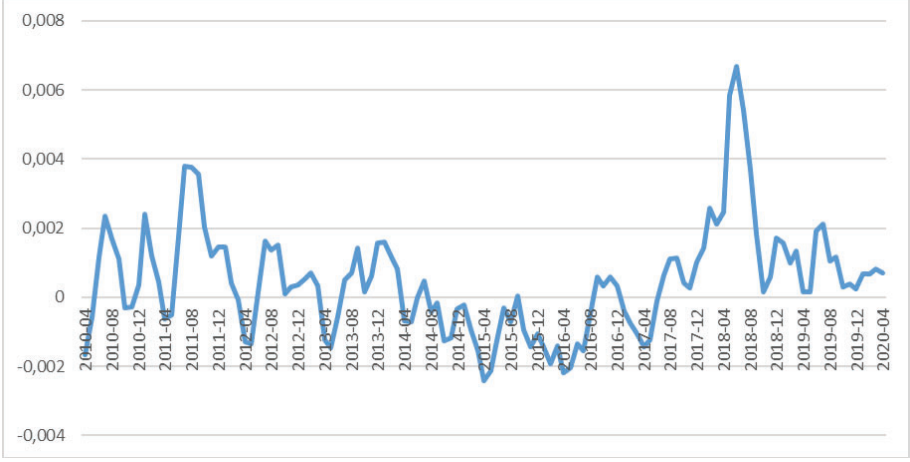

Şekil 4. TÜFE Endeksli Tahvil Fiyatı

¹⁰ Wai Sum Chan, Felix Wai Hon Chan, “On selection of the discount rate for actuarial assessment of damages in personal injurt litigation in Hong Kong”, Law, Probability&Risk, 2003, s. 19-20.

¹¹ T.C. Merkez Bankası, Piyasa Verileri, Hazinesinin Devlet İç Borçlanma Senetleri, (Erişim tarihi:01.06.2022), <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/istatistikler/piyasa+verileri>

İlgili tahvil için aylık getiri oranlarının, Covid-19 pandemisi nedeniyle, 2020 yılı Nisan ayı öncesindeki TUIK¹² tarafından yayınlanmış aylık enflasyon oranlarına göre Eş.(3)'teki formül dikkate alarak arındırılmış, 10 yıllık dönem için aktüeryal teknik faiz oranı Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 5. Aylık Aktüeryal Teknik Faiz Oranı

121 aylık aktüeryal teknik faiz oranınının 46 ayında negatif ve 75 ayında pozitif değer aldığı ve 2017 yılı Haziran ayından itibaren sürekli pozitif değer aldığı tespit edilmiştir. T.C. Merkez Bankası'nın faiz artırımı politikası da dikkate alındığında, aktüeryal teknik faiz oranınının negatif olması beklenmemektedir. 2018 yılı Nisan ayından 2020 yılı Nisan ayına kadar aylık ortalama aktüeryal teknik faiz oranınının %0,1706 olduğu ve yıllık olarak %2,0472 olduğu tespit edilmiştir. Aktüeryal teknik faiz oranı,

$$\ln(1+r(t)) = \mu + \rho * [\ln(1+r(t-1)) - \mu] + \sigma * (1 - \rho) * Z(t) \quad (5)$$

biçiminde modellenmiştir. Burada,

¹² İstatistik Veri Portalı, (Erişim tarihi:01.06.2022), <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=enflasyon-ve-fiyat-106>

$r(t)$: t yılı için aktüeryal teknik faiz oranını,

\ln : doğal logaritmayı,

ρ : $\ln(1+r(t))$ ve $\ln(1+r(t-1))$ arasında korelasyon katsayısını,

μ : $\ln(1+r(t))$ ' nin beklenen değerini,

σ : $\ln(1+r(t))$ ' nin standart sapmasını ve

$Z(t)$: Standart Normal dağılıma sahip rastlantı değişkenini göstermektedir.

Bu eşitlikten t yılı için tahvil getiri oranının, bir önceki yıla ilişkin tahvil getiri oranına, hata raslantı değişkeni $Z(t)$ ' ye, serinin beklenen değeri, varyansı ve bir gecikmeli seri ile olan korelasyon katsayısına bağlı olduğu görülmektedir.¹³

R programı¹⁴ yardımıyla En Çok Olabilirlik Yöntemine göre parametre tahmini yapıldığında, aktüeryal teknik faiz oranına ilişkin model,

$$\ln(1+r(t)) = 0.0017 - 0.0871 * [\ln(1+r(t-1)) - 0.0017] + 0.815 * 0.9129 * Z(t)$$

(6)

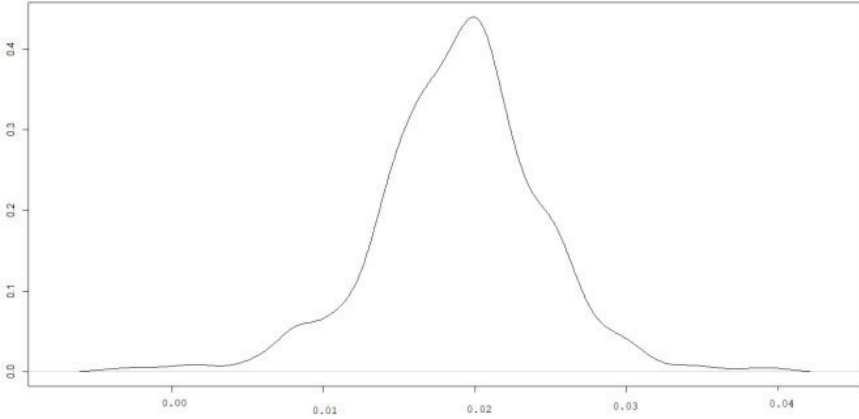
olmaktadır. Her bir örnek için standart normal dağılımlı $Z(t)$ rastlantı değişkeni için 120 aylık simülasyon değeri elde edilmiştir.¹⁵

10000 tane tekrar dikkate alınarak 10000 adet 120 aylık aktüeryal teknik faiz oranı serisi elde edilmiş ve her seri için ortalama değer dikkate alınarak 12 ile çarpılarak yıllığa dönüştürülmüş yıllık aktüeryal teknik faiz oranı dağılımı Şekil 6'da verilmiştir.

¹³ Serdar Sayan, Ahmet Tuncay Teksöz, "Simulation of risks and benefits from a Money purchase pension scheme for Turkey", Topics in Middle Eastern and African Economies, Vol. 3, 2001, s. 7

¹⁴ The R Project for Statistical Computing, (Erişim tarihi:01.06.2022), <https://www.r-project.org/>

¹⁵ Cenap Erdemir, "Benzetim tekniklerine giriş", Türkiye Kitabevi, Ankara, 2003, s.57

Şekil 6. Yıllık Aktüeryal Teknik Faiz Oranı Simülasyon Dağılımı

Yıllık aktüeryal teknik faiz oranı simülasyonuna bakıldığında, yıllık ortalama %2,00 civarında olduğu ve %1,50 düzeyine doğru yığılmanın fazla olduğu görülmüştür. %0 yıllık teknik faiz oranı düzeyinde ise çok düşük bir oranda yığılma söz konusudur. Bu simülasyon çalışmasından hareketle aktüeryal teknik faiz oranının %1,50-%2,00 aralığında öngörülmesinin uygun olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra KTK'nın 90 maddesi, 19.06.2021 tarihli İcra ve İflâs Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 18. maddesi ile yapılan değişiklikte zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2'yi geçmemek üzere hesaplama yapılması uygundur.

Aktüeryal teknik faiz oranı arttıkça hesaplanacak tazminat tutarı azalmaktadır. Bu nedenden dolayı, simülasyon çalışmasına göre yoğunluk başlangıç noktası olan %1,50 aktüeryal teknik faiz oranının alınması daha uygun olacaktır. Hayat tablosuna ilişkin hususlar başka bir bilimsel yayında ayrıntılı olarak incelenmesi gerekmektedir. Fakat, TUIK 2017-2019 Hayat Tabloları en güncel çalışma olması nedeniyle bunun kullanılması gerektiği görüş ve kanaatindeyiz.

VI. PROGRESİF RANT YÖNTEMİ VE %1,65 AKTÜERYAL TEKNİK FAİZ ORANINA GÖRE GERÇEK ZARAR İLKESİ ÇERÇEVESİNDE KARŞILAŞTIRMA

01.01.2022 tarihinde gerçekleşen trafik kazası sonucunda 01.01.1990 doğumlu erkek ve 01.01.1992 doğumlu kadının, kusursuz bir biçimde %10 oranında maluliyete uğradığı varsayılınsın. İkisinin de gelirin asgari ücret düzeyinde olduğu tespit edilmiş olsun. 01.01.2022 tarihinden itibaren asgari geçim indirimi uygulamasının kalktığı¹⁶ dikkate alındığında aktif dönem ve pasif dönem ayrımı yapılması gerekmeyecektir.

Erkek birey için inceleme :

01.01.1990 doğumlu erkek birey kaza gerçekleştiği tarihte 32 yaşındadır.

Birinci yöntem: 1931 PMF Hayat Tablosu ve progresif rant yöntemine göre beklenen yaşam süresi 35,91 yıldır. Bu durumda, sürekli iş gücü kaybı tazminatı,

$$=35,91*12*4.253,40 \text{ TL}*0,10 = 183.287,51 \text{ TL}$$

olarak hesaplanır.

İkinci yöntem: TRH-2010 Erkek Hayat Tablosu ve progresif rant yöntemine göre beklenen yaşam süresi 42,54 yıldır. Bu durumda, sürekli iş gücü kaybı tazminatı,

$$=42,54*12*4.253,40 \text{ TL}*0,10 = 217.127,56 \text{ TL}$$

olarak hesaplanır.

Üçüncü yöntem: TRH-2010 Erkek Hayat Tablosu ve %1,65 aktüeryal teknik faiz oranına göre çarpan katsayısı 30,5388 olacaktır. Bu durumda, sürekli iş gücü kaybı tazminatı,

$$=30,5388*12*4.253,40 \text{ TL}*0,10 = 155.872,48 \text{ TL}$$

olarak hesaplanır.

¹⁶ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/01/20220127-5>

Dördüncü yöntem: TUIK 2017-2019 Erkek Hayat Tablosu ve %1,50 teknik faiz oranına göre çarpan katsayısı 33,8588 olacaktır.

$$=33,8588*12*4.253,40 \text{ TL}*0,10 = 172.818,02 \text{ TL}$$

olarak hesaplanır.

Kadın birey için inceleme :

01.01.1992 doğumlu kadın birey kaza gerçekleştiği tarihte 30 yaşındadır.

Birinci yöntem:1931 PMF Hayat Tablosu ve progresif rant yöntemine göre beklenen yaşam süresi 37,52 yıldır. Bu durumda, sürekli iş gücü kaybı tazminatı,

$$=37,52*12*4.253,40 \text{ TL}*0,10 = 191.505,08 \text{ TL}$$

olarak hesaplanır.

İkinci yöntem: TRH-2010 Kadın Hayat Tablosu ve progresif rant yöntemine göre beklenen yaşam süresi 49,00 yıldır. Bu durumda, sürekli iş gücü kaybı tazminatı,

$$=49,00*12*4.253,40 \text{ TL}*0,10 = 250.099,92 \text{ TL}$$

olarak hesaplanır.

Üçüncü yöntem: TRH-2010 Kadın Hayat Tablosu ve %1,65 aktüeryal teknik faiz oranına göre çarpan katsayısı 33,7297 olacaktır. Bu durumda, sürekli iş gücü kaybı tazminatı,

$$=33,7297*12*4.253,40 \text{ TL}*0,10 = 172.159,09 \text{ TL}$$

olarak hesaplanır.

Dördüncü yöntem: TUIK 2017-2019 Kadın Hayat Tablosu ve %1,50 teknik faiz oranına göre çarpan katsayısı 34,8254 olacaktır.

$$=34,8254*12*4.253,40 \text{ TL}*0,10 = 177.751,63 \text{ TL}$$

olarak hesaplanır.

Hem kadın hem de erkek birey için; yukarıda ayrıntılı şekilde izah edilen ve tarafımızca hakkaniyete en uygun olduğu düşünülen % 1,50 teknik faiz yöntemi ve Yargıtay Kararları ile Genel Şartlara göre kullanılması istenen yöntemler karşılaştırıldığında, en düşük tazminat tutarının yeni

Genel Şartlar'da benimsenen TRH-2010 Tablosuna göre % 1,65 teknik faiz yönteminde ve en yüksek tazminat tutarının inceleme konusu yapılan Yargıtay kararında benimsenen TRH-2010 progresif rant yönteminde elde edildiği görülmüştür. Tarafımızca önerilen, TUIK 2017-2019 Hayat Tablosuna göre %1,50 teknik faiz oranını dikkate alan yöntem ise üçüncü sırada en yüksek tazminat tutarını veren yöntemdir. Ancak yukarıda anlatılan gerekçelerle, sigorta hukukunun temel ilkelerinden biri olan gerçek zarar ilkesine en yakın olan yöntemin bu olduğu sonucuna varılmıştır.

VII. SONUÇ

KTK'nın 90. maddesi 09/10/2020 tarihli Resmi Gazetede yer alan Anayasa Mahkemesi'nin 17/7/2020 tarihli ve E.: 2019/40, K.: 2020/40 sayılı Kararı ile, bu maddenin birinci cümlesinde yer alan "...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda..." ibaresinin ve ikinci cümlesinde yer alan "...ve genel şartlarda..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmesinden sonra Yargıtay'ın yukarıda alıntılanan örnek kararında da görüleceği üzere, sürekli iş göremezlik ve destekten yoksun kalma tazminatları açısından progresif rant yönteminin uygulanması gerektiğine karar verilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra KTK'nın 90 maddesi, 19.06.2021 tarihli İcra ve İflâs Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 18. maddesi ile yapılan değişiklikte zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2'yi geçmemek üzere hesaplama yapılması yönünde bir düzenleme yapılmıştır. 04.12.2021 tarihinde 31679 Sayılı Resmi Gazete'de "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Genel Şartlar" yayınlanmıştır. İlgili genel şartların ekinde ölüm ve cismani zarar hesabıyla ilgili olarak; hesaplamada esas alınacak iskonto oranının, %1,65 olduğu belirlenmiştir.

Dolayısıyla her ne kadar Genel Şartlar'da yapılan değişiklik sonrası akdedilen poliçeler açısından % 1,65 teknik faiz oranı uygulanacak olmasından dolayı, Yargıtay'ın progresif rant yöntemi içtihadının sadece Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ile bu tarih arasındaki uyumsuzluklar için geçerli olacağı, dolayısıyla etki süresinin sınırlı olacağı kabul edilse de, bu süre içinde gerek Tahkim gerekse Mahkemeler nezdinde yapılan tazminat hesaplamalarının gerçek zarar ilkesiyle bağdaşmadığı ve zenginleşme yasağı ilkesiyle çeliştiği yukarıda ayrıntılı bir şekilde ortaya konan aktüeryal

hesaplama ilkeleri çerçevesinde söylenebilir. Kaldı ki her ne kadar yeni Genel Şartların yürürlüğe girmesinden sonra, % 1,65 teknik faizin uygulanması ile gerçek zarar ilkesiyle bağdaşmayan TRH-2010 progresif rant yönteminin uygulanmasının sona ereceği söylenebilse de, Genel Şartlar'ın iptaline ilişkin açılacak davalarda bu tartışmanın güncelliğini koruması söz konusu olacaktır. Ayrıca yukarıda aktüeryal bilimi ilkeleri dikkate alınarak Genel Şartlar'da öngörülen orandan farklı bir oranın (%1,50) gerçek zarar ilkesiyle daha çok bağdaşacağı sonucuna varılmıştır. Bu çalışma, yeni bir yöntemin önerilmesi nedeniyle bundan sonraki düzenlemelere de ışık tutma amacı taşımaktadır. Tüm bu hususlar dikkate alındığında Yargıtay'ın yukarıda alıntılanan ve ilkesel mahiyet kazanan içtihadının yerinde olmadığı kabulü gerekmiştir.

KAYNAKÇA

- Cenap Erdemir, “Benzetim tekniklerine giriş”, Türkiye Kitabevi, Ankara, 2003.
- Hans U. Gerber, “Life Insurance Mathematics”, 3. Bası, Springer, USA, 1997.
- Meral Sucu, Funda Kul, “Finans Matematiği”, 4.Bası, Nobel Yayınevi, Ankara, 2021.
- Serdar Sayan, Ahmet Tuncay Teksöz, “Simulation of risks and benefits from a Money purchase pension scheme for Turkey”, Topics in Middle Eastern and African Economies, Vol. 3, 2001.
- Wai Sum Chan, Felix Wai Hon Chan, “On selection of the discount rate for actuarial assessment of damages in personal injurt litigation in Hong Kong”, Law, Probability&Risk, 2003.

İnternet kaynakları

- Türkçe sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>
- İstatistik Veri Portalı, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=enflasyon-ve-fiyat-106>
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, <https://www.hmb.gov.tr/sgb-mevzuat>
4. HD, 2021/2177 E.-4042 K., 01.07.2021, <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/anaindex.html>
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/05/20150514-5.htm>
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/12/20211204-7.htm> <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/01/20220127-5>
- <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/istatistikler/piyasa+verileri>
- <https://www.r-project.org/>